

چگونگی تدوین طرح درس

طرح درس پیش بینی مجموعه فعالیت هایی است که مدرس برای تدریس یک درس تدارک می بیند. در طرح درس فعالیت های ضروری و مهم آموزشی به ترتیب و در زمان های مشخص تنظیم می شود و به کیفیت آموزش کمک خواهد کرد. تدوین طرح درس برای مدرسان تازه کار و دانشجویان تا حدودی وقت گیر و مشکل است و به تدریج و پس از کسب تجربه تهیه آن آسان تر خواهد بود.

برای تدوین چنین طرحی، در وهله نخست و قبل از هر چیز لازم است مدرس، برای یادگیرنده پاسخ چهار سؤال زیر را به وضوح بیان کند.

برای مثال، می خواهیم طرح درسی تدوین و بر اساس سؤالات مطرح شده معین کنیم که یادگیرنده:

چه چیزی را باید یاد بگیرد؟

به چه دلیل دانشجو باید این درس را یاد بگیرد؟

با چه زمینه قبلی برای یادگیری مورد نیاز است؟

چگونه باید یاد بگیرد؟

در این راستا و برای تدوین طرح درس سؤالات مطرح شده را به شرح زیر پاسخ دهیم:

سؤال ۱- چه چیزی را باید یاد بگیرد؟

جواب: می خواهیم دانشجو نه تنها مفاهیم و حقایق را در زمینه مورد نظر بداند ، بلکه آن مفاهیم و حقایق را بفهمد ، به کار ببرد و با دانستن آنها ، مسائلی را حل و مشکلاتی را برطرف کند .

بنابراین هدف های طرح درس را می توان به صورت زیر بیان کرد:

- فراگیرنده وسایل مورد نیاز برای دانستن ، فهمیدن و به کار بردن آن مفاهیم و حقایق را نام ببرد.

- نقش هر یک از وسایل، در موقعیت خاص خود را توضیح دهد.

- چگونگی کاربرد وسایل را نشان دهد.

- برای بر طرف کردن مشکلات حین کار ، اقدام کند.

- عمل مورد نظر را انجام دهد.

- در رعایت مسائل اصلی و جانبی دقت کند.

- با کار و همکلاسان ، به نحو شایسته ای بر خورد کند.

همانطور که مشاهده می شود، افعال به کار گرفته شده در جملات، همگی از دو ویژگی اساسی برخوردارند:

الف) قابل رؤیت هستند.

ب) قابلیت اندازه گیری دارند.

توجه به ویژگیهای اساسی افعال مرتبط با نحوه ی فعالیت های یادگیرنده سبب می شود تا راحت تر بتوان « روش آموزش » و « نحوه ی ارزیابی » آموخته ها را تعیین کرد.

سؤال ۲- به چه دلیل دانشجو باید این درس را یاد بگیرد؟

جواب: پاسخگویی به این سؤال، در عین مشکل بودن، بسیار با اهمیت است. زیرا غالباً مشاهده می شود که مدرسان و مسئولان برنامه ریزی های آموزشی، توجه به این نکته را عمداً یا سهواً به فراموشی می سپارند. این در حالی است که اگر برای دانشجو مشخص شود، به چه

دلیل و علتی مطلبی را می آموزد و این آموزش چه تأثیری در آینده اش دارد و یا چه نقشی در توانمندتر ساختن وی ایفا می کند، قطعاً با علاقه مندی بیشتری خود را درگیر فرایند آموزش و یادگیری می سازد.

سؤال ۳- چه پیشینه و یا زمینه های قبلی برای یادگیری بعدی لازم است؟

جواب: بدیهی و مشخص است که چون هر گونه یادگیری جدید (به منظور عمیق تر شدن فهم مطلب) با توجه به یادگیری های قبلی و سطح علمی فراگیران منوط است، پس ضرورت دارد که هنگام تدوین و اجرای طرح درس، زمینه ی قبلی آموخته های یادگیرنده در زمینه مورد یادگیری مشخص باشد.

حال این سؤال مطرح می شود که: چگونه می توان این زمینه و میزان آن را متوجه شد؟

در جواب باید گفت: با انتخاب و به کار گیری ابزاری چون امتحان گرفتن، سؤال کردن در شروع درس، مرور مشارکتی زمینه های مورد نیاز و از این قبیل موارد، می توان میزان وجود این زمینه ها را بررسی و تعیین کرد.

برای نمونه، در ارتباط با شرکت کنندگان در کلاس بیوشیمی می توان سؤالات زیر را مطرح کرد:

- آیا با مباحث بیوشیمی آشنایی دارید؟

- آیا تاکنون در آزمایشگاه بیوشیمی کار کرده اید؟

- تاکنون چه آموزش هایی در این زمینه دیده اید؟

با طرح چنین سؤالاتی، میتوان ذهنیت فراگیر را برای پذیرش مطالب مورد نظر بیش از پیش آماده ساخت. بدین ترتیب، مدرس بهتر می تواند موضوعات مورد آموزش را با توجه به آموخته های قبلی یادگیرندگان تنظیم و استوار کند.

سؤال ۴ - چگونه باید یاد بگیرد؟

در این قسمت، مدرس در پی تعیین روش های یادگیری و آموزش خود با توجه به اهداف و انتظارات مشخص شده است و این سؤال مطرح می شود که:

برای کمک به یاد گیری بهتر، چه روش هایی را به کار بگیریم؟ (تعیین روش های آموزشی)

جواب: می دانیم که یاد گیری در سه حیطه و یا به سه نوع انجام می گیرد:

۱ - یادگیری های حیطه دانشی، شامل:

- بیان کردن (اهمیت مبحث موردنظر را بیان کند)

- نام بردن (وسایل مورد نیاز برای مبحث موردنظر را نام ببرد)

- توضیح دادن (نقش هر یک از وسایل مورد استفاده را توضیح دهد)

۲ - یادگیری های حیطه توانشی، شامل:

- نشان دادن (نحوه ی استفاده از وسایل مورد نیاز را نشان دهد)

- انجام دادن (یک فعالیت مشخص مبحث موردنظر را بر اساس استاندارد های مربوطه به انجام رساند)

- اقدام کردن (در صورت بروز مشکل در حین کار، با دقت و حوصله به رفع و رجوع آن اقدام کند)

۳ - یادگیری های حیطه عاطفی - نگرشی، شامل:

- صمیمانه برخورد کردن (با صمیمیت و همدلی با هم کلاسان روبه رو شود)

- دقت کردن (هنگام کار، دقت لازم را لحاظ کند)

- احساس مسئولیت کردن (در مراقبت از عمل به انجام رسانده، احساس مسئولیت کند)

توجه به انواع یادگیری ها مشخص می کند که هر حیطة و نوع یادگیری، روش آموزشی ویژه خود را دارد و فراتر این که در درون هر حیطة، سطوح متفاوتی وجود دارند که هر کدام از آنها نیز شیوه خاص خود را می طلبند. برای مثال، اگر در یادگیری های دانشی از یادگیرندگان بخواهیم وسایل مورد نیاز برای مبحث موردنظر را نام ببرد و یا فهرست کند، در این صورت طبیعی است که روش تدریس با زمانی که انتظار حل مسئله ای را از او داریم، تفاوت می یابد. زیرا در نام بردن و یا فهرست کردن، صرفاً سخنرانی (بیان کردن) و یا مطالعه جزوه آموزشی، روشی مطلوب است، در حالی که در ارتباط با حل مسئله و یا مشکل، لازم است که آموزش از طریق یک مسئله و حل آن توسط یادگیرنده و به کمک مدرس انجام پذیرد.

لازم به یاد آوری است، روش ارائه مشکل به یادگیرنده و تلاش او در راستای مرتفع کردن آن (با همکاری مدرس) بسیار جالب و با اهمیت است، زیرا در این روش، یادگیرنده به عنوان یک نیروی فعال و قابل احترام، مطالب مورد نظر را انتخاب و مطالعه و فرایند یاد گیری را به صورت مشارکتی و گروهی طی می کند. در همین راستا، رفتار و مهارت هایی چون کار گروهی، ارائه نقطه نظرات خود، تحمل نظرات دیگران، آزادی انتخاب مطلب، کسب توانمندی در خود یادگیری، تمایل به تداوم آموزش و غیره را فرا می گیرد.

خلاصه این که چون تنظیم طرح درس به عنوان جزئی از برنامه آموزش، یکی از وظایف یاددهندگان برای یادگیری بهتر توسط فراگیران است، بنابراین در فرایند پیچیده و جذاب یادگیری و آموزش که از تعامل سه عنصر اساسی، یعنی پیام دهنده (مدرس)، پیام گیرنده (دانشجو) و پیام (محتوای آموزش) تشکیل شده، داشتن طرح درس امری ضروری است.